Náučný chodník Prosňanským chotárom

Kraj:	Trenčiansky
Okres:	Považská Bystrica
Geomorfologická jednotka:	Javorníky
Geologické jednotky:	bradlové pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Udiča, Prosné
Východisko:	Udiča, Prosné, centrum obce
Trasa:	1. okruh Zlatý kôň („horný okruh“): Udiča, Prosné, centrum obce – Zlatý kôň – Hviezda – Žeravica – Udiča, Prosné, centrum obce 2. okruh Uhliská („dolný okruh“): Udiča, Prosné, centrum obce – Dráhy – Sklady – Uhliská – Udiča, Prosné, centrum obce
Dĺžka, prevýšenie:	1. okruh Zlatý kôň – 8,4 km, prevýšenie 325 m 2. okruh Uhliská – 5,7 km, prevýšenie 220 m
Čas prechodu:	každý okruh 2,5 – 3,5 h
Počet zastávok:	1. okruh Zlatý kôň – 7 2. okruh Uhliská – 5
Náročnosť:	stredne náročné trasy

Zameranie chodníka: historické, archeologické, prírodovedné (liečivé byliny)

Typ chodníka: samoobslužný, dve okružné trasy, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Okruh Zlatý kôň sa dotýka modrej turistickej značky.

Rok otvorenia: 2015

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Spektrum SZ, Prosné 172, 018 01 Udiča

Poznámka: Súčasťou výbavy chodníka sú aj tri drevené plastiky (socha kopáča z erbu obce a súsošie Adama a Evy v centre obce a socha ženy s dieťaťom na Žeravici) a upravené miesta na posedenie, opekanie či telocvik.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Udiča. Obec, ktorá vznikla v druhej polovici 20. storočia postupným zlučovaním menších obcí – Malá Udiča, Veľká Udiča, Okrut, Upohlav a Prosné – ležiaca v dolnej časti Marikovskej doliny v Javorníkoch severozápadne od Považskej Bystrice. Územie bolo osídlené už v neolite a patrilo medzi najsilnejšie osídlené v okolí (viac v ďalšom hesle). Prvá písomná zmienka je z roku 1321, kedy uhorský kráľ Karol daroval dve Udiče (Malú a Veľkú) spolu s Prosným a Hatným majstrovi Ondrejovi. Neskôr, v roku 1471, pripadla považskobystrickému hradnému panstvu. Obyvatelia sa zaoberali roľníctvom (obilie, konope, ľan a zemiaky) a chovom hospodárskych zvierat, vyrábali plátno a nástroje a predmety pre vlastnú potrebu. Známi sa stali košikárstvom, rezbárstvom a pltníctvom. V roku 1957 bola dobudovaná Priehrada mládeže, čím vodná nádrž Nosice zatopila obec Okrut a Udiča sa tak dostala priamo na breh Váhu. Ku kultúrnym pamiatkam obce patrí pomník obetiam bombardovania angloamerickým spojeneckým lietadlom v decembri 1944 z roku 1969.

Prosné a hradiská. Udiča a jej miestne časti Prosné a Upohlav patrila medzi najsilnejšie osídlené územia dnešného okresu Považská Bystrica. V Udiči sa našli praveké výrobky (jaspisové a pazúrikové nástroje pravdepodobne z neolitu, keramika lužickej a púchovskej kultúry, zlomky slovanských nádob), v Malej Udiči (Háj) a bývalej Veľkej Udiči (Klapy) črepy z doby sťahovania národov, kamenné osličky a tiež forma na odlievanie bronzových špiráliek z pieskovca. Mimoriadne významné archeologické pamiatky sa nachádzajú však v okolí Prosného. Najdôležitejšou lokalitou sú **Uhliská** juhozápadne od Prosného, kde bolo v 2. – 1. stor. p. n. l. obetné miesto ľudu púchovskej kultúry, na ktorom sa obetovali výrobky, zvieratá a ľudia pohanským božstvám. Našli sa tu keltské hroby so šperkmi a keramikou, veľké množstvo zlomkov nádob ale aj drobné predmety z bronzu, železa a skla a malá zlatá minca (1/24 keltskej mince typu Athéna Alkis). Druhou významnou lokalitou je **Zlatý kôň** východne od Prosného, kde sa na hrádku púchovskej kultúry z rozhrania 1. stor. p. n. l. a 1. stor. n. l. našlo okrem črepov aj niekoľko železných predmetov (spony, strela do šípu, klince, zápona z opasku, malé kovanie a kramlička) a údajne aj zlatá minca. Poslednou lokalitou je **Hviezda** východne od Zlatého koňa so sídliskom lužickej a púchovskej kultúry.

Marikovská dolina. 21 km dlhá dolina v Javorníkoch orientovaná v smere SZ-JV, ktorou preteká

Marikovský potok prameniaci na južných svahoch Malého Javorníka pod hlavným chrbátom pohoria a ústiaci v obci Udiča do Váhu (vodnej nádrže Nosice). Dolina smerom po toku potoka prebieha naprieč rôznymi vrstvami hornín, čo sa prejavuje zmenou jej šírky i využitím zeme. V hornej časti (zhruba po hornú časť Dolnej Marikovej) budovanej flyšovým pásmom sa striedajú rôzne odolné pieskovcové a ílovcové polohy, na ktoré sa striedavo viažu masívne chrbáty a údolia či kotlinky. Na vrstevných plochách pieskovcov sú časté skamenené čeriny (vlnením sčerený povrch piesku na morskom dne prekrytý ďalšou vrstvičkou sedimentu, ktorá čeriny „zakonzervovala“) a hieroglyfy (povrch piesku so stopami po lezení drobných organizmov po morskom dne prekrytý ďalšou vrstvičkou sedimentu, ktorá hieroglyfy „zakonzervovala“). Poniže Dolnej Marikovej dolina „vchádza“ do bradlového pásma, ktoré práve v tejto oblasti dosahuje svoju najväčšiu šírku a siaha za Váh až po Praznov v Považskom podolí či povyše Kostolca v Súľovských vrchoch. Podobne sa aj v ňom striedajú rôzne odolné horniny, avšak iného pôvodu a zloženia ako v pásme flyšovom. Rôzne druhy relatívne veľmi odolných vápencov tvoria reliéfom nápadné šošovky (napr. Klapy, Žeravica) v spravidla menej odolných slienitých a flyšových súvrstviach (sliene, pieskovce, ílovce, zlepence) tvoriacich bradlový obal. V doline leží päť obcí: Horná Mariková, Dolná Mariková, Hatné, Klieština a Udiča.

Klapy (654 m n. m.). Pozri náučný chodník Klapy

Javorníky. Rozsiahly horský geomorfologický celok na severozápadnom okraji Slovenska medzi Lysou pod Makytou, Púchovom, Bytčou, Žilinou, Čadcou a Makovom, smerom na západ malou časťou presahujúci na východnú Moravu, resp. do Česka. Medzi Púchovom a južným okrajom Považskej Bystrice zasahujú neďaleko aj na ľavú stranu Váhu. U nás susedia na severe s Turzovskou vrchovinou a Kysuckými Beskydami, na východe s Kysuckou vrchovinou a kratučko so Žilinskou kotlinou a Súľovskými vrchmi a na juhu s Považským podolím a Bielymi Karpatmi. Majú plochý málo rozčlenený ústredný chrbát, Veľkým Javorníkom dosahujúci nadmorskú výšku 1 071 m. Budované sú prevažne paleogénnymi horninami flyšového pásma, pričom masívne chrbty s hornatinovým reliéfom sa viažu na série s prevahou rôznych typov pieskovcov. Doliny na juhovýchodnom úbočí horstva s rozširujúcimi sa až kotlinovými úsekmi sa vyvinuli v územiach s prevažujúcimi ílovcami a vrchovinovým prípadne len pahorkatinovým reliéfom, tvoriac nápadnú tiahlu zníženinu – Javornícku brázdu – so sídlami (Papradno, Štiavnik, Kolárovice, Veľké Rovné, Dlhé Pole) a poľnohospodárskym využitím zeme, na rozdiel od zvyšku zalesneného horského územia. Juhozápadnú časť celku medzi Púchovom a Predmierom, resp. dolinou Štiavnika buduje bradlové pásmo (zlepence, pieskovce, hľuznaté vápence, sliene a i.), čo sa prejavuje väčšou členitosťou reliéfu s výskytom skalných foriem. V oblasti celého pohoria sú priaznivé litologické podmienky pre tvorbu početných zosuvov. Pohorie odvodňujú potoky ústiace do Váhu alebo Kysuce (na Morave do Vsetínskej Bečvy). Na jeho južnom okraji sa nachádza na Váhu vodná nádrž Nosice. Pri jej výstavbe v roku 1952 náhodne navŕtali veľmi kvalitnú minerálnu vodu, zložením takmer totožnú s kyselkou v Luhačoviciach, čo bolo faktorom vzniku kúpeľov Nimnica, najmladších na Slovensku. Vo vyšších častiach pohoria prevládajú bukové a jedľovo-bukové lesy, v nižšie ležiacich kotlinkách a dolinách sú popri sídlach lúky, pasienky a polia. Stredná časť Javorníkov predstavuje plošne väčšiu polovicu územia Chránenej krajinnej oblasti Kysuce (moravská časť Javorníkov je súčasťou CHKO Beskydy).

Obsah informačných panelov

Panely informujú o historických nálezoch, povesti, ako z biča vyrástla breza, liečivých účinkoch bylín a stromov a hľadaní pokoja a harmónie v prírode.

NÁUČNÝ CHODNÍK ZLATÝ KÔŇ - ŽERAVICA 608 m. n. m.

CHOTÁR PROSNÉ V MARIKOVSKEJ DOLINE

MAPY.CZ